

LBRIS

We know
books

ION LUCA CARAGIALE. DRAMATURGIE

Prefață, selecție a textelor și note biobibliografice
de **Nicolae Bârna**

Știința

CUPRINS

- 6 | Prefață
- 34 | Conul Leonida față cu Reacțiunea
- 51 | O scrisoare pierdută
- 173 | Năpasta
- 230 | Concepte operaționale
- 238 | Bibliografie

CONUL LEONIDA FAȚĂ CU REACȚIUNEA

FARSĂ ÎNTR-UN ACT

Persoanele

LEONIDA

EFIMIȚA

SAFTA

ACTUL I

O odaie modestă de mahala. În fund, la dreapta, o ușă; la stânga, o fereastră. De-o parte și de alta a scenii câte un pat de culcare. În mijlocul odăii, o masă împrejurul căreia sunt așezate scaune de paie. Pe masă, o lampă cu gaz; pe globul lămpii, un abat-jour cusut pe canava. În planul întâi, la stânga, o sobă cu ușa deschisă și cu câțiva tăciuni pâlpâind. – Leonida e în halat, în papuci și cu scufia de noapte; Efimița în camizol, fustă de flanelă roșie și legată la cap cu tulpan alb. Amândoi șed de vorbă la masă.

Scena I

LEONIDA

Așa, cum îți spusei, mă scol într-o dimineață, și, știi obiceiul meu, pui mâna întâi și-ntâi pe „Aurora Democratică”, să văz cum mai merge

țara. O deschiz... și ce citesc? Uite, ții minte ca acum: „11/23 Făurar... a căzut tirania! Vivat Republica!“

EFIMIȚA

Auzi colo!

LEONIDA

Răposata dumneei – nevastă-mea a d-întâi – nu se sculase încă. Sar jos din pat și-i strig: „Scoală, cocoană, și te bucură, că ești și dumneata mumă din popor; scoală, c-a venit libertatea la putere!“

EFIMIȚA (*afirmativ*)

Ei!

LEONIDA

Când aude de libertate, sare și dumneei răposata din pat... că era republicană! Zic: gătește-te degrab', Mițule, și... hai și noi pe la revu-luție. Ne îmbrăcăm, domnule, frumos, și o luăm repede pe jos pân' la teatru... (*Cu gravitate*) Ei, când am văzut... știi că eu nu intru la idee cu una cu două...

EFIMIȚA

Ți-ai găsit!... dumneata nu ești d-ăia. Ehe! Ca dumneata, bobocule, mai rar cineva.

LEONIDA

Ori să zici nu știu ce și nu știu cum, că adicătele „acu, unde ești tu republican, ții parte națiunii...“

EFIMIȚA

Aș!

LEONIDA

Dar, când am văzut, am zis și eu: să te ferească Dumnezeu de furia poporului!... Ce să vezi, domnule? Steaguri, muzici, chiote, tãmbãlãu, lucru mare, și lume, lume, ...de-ți venea amețea! nu altceva.

Bine că n-am fost în București pe vremea aia! cum sunt eu nevri-coasă, Doamne ferește! pățeam alte alea...

LEONIDA

Ba nu zi asta; puteai trage un ce profit. (*Schimbând tonul*) Ei, cât gândești c-a ținut toiul revoluției?

EFIMIȚA

Până seara.

LEONIDA (*zâmbind de așa naivitate, apoi cu seriozitate*)
Trei săptămâni de zile, domnule.

EFIMIȚA (*minunându-se*)

Nu mă-nnebuni, soro!

LEONIDA

Ce te gândești dumneata, că a fost așa un bagadel lucru? Fă-ți idee: dacă chiar Galibaldi, de-acolo, de unde este el, a scris atunci o scrisoare către națiunea română.

EFIMIȚA (*cu interes*)

Zău?

LEONIDA

Mai e vorbă!

EFIMIȚA

Adică cum?

LEONIDA

Vezi dumneata, i-a plăcut și lui cum am adus noi lucrul cu un sul subțire ca să dăm exemplul Evropii, și s-a crezut omul dator, ca un ce de politică, pentru ca să ne firitisească...

Da... ce spunea în scrisoare?

LEONIDA (*cu importanță*)

Patru vorbe, numai patru, da' vorbe, ce-i drept! Uite, țiu minte ca acuma: „Bravos națiune! Halal să-ți fie! Să trăiască Republica! Vivat Prințipatele Unite!“ și jos iscălit în original „Galibardi“.

EFIMIȚA (*satisfăcută*)

Apoi, atunci dacă-i așa, a vorbit destul de frumos omul!

LEONIDA

Hehei! unul e Galibardi; om, o dată și jumătate! (*Cu mândrie și siguranță*) Ei! giantă latină, domnule, n-ai ce-i mai zice. De ce a băgat el în răcori, gândești, pe toți împărații și pe Papa de la Roma?

EFIMIȚA (*mirată*)

Și pe Papa de la Roma? Auzi, soro?

LEONIDA

Ba încă ce! i-a tras un tighel, de i-a plăcut și lui. Ce-a zis Papa – iezuit, aminteri nu-i prost! – când a văzut că n-o scoate la căpătâi cu el?... „Mă, nene, ăsta nu-i glumă; cu ăsta, cum văz eu, nu merge ca de cu fitecine; ia mai bine să mă iau eu cu politică pe lângă el, să mi-l fac cumătru.“ Și de colea până colea, tura-vura, c-o fi tunsă, c-o fi rasă, l-a pus pe Galibardi de i-a botezat un copil.

EFIMIȚA (*cu ironie*)

Și-a cunoscut omul nașul!

LEONIDA

Vezi bine!... Acu ia spune, cam câți oameni te bate gândul că să aibă Galibardi?

EFIMIȚA

Sumedenie!

O mie, domnule, numa' o mie.

EFIMIȚA

Ei! fugi că mor! și adică numa' cu o mie să...

LEONIDA (*intrerupând-o*)

Da, da' întreabă-mă să-ți spun ce fel de oameni sunt.

EFIMIȚA

Ceva tot unul și unul.

LEONIDA

Ăi mai prima, domnule, aleși pe sprinceană, care mai de care, dă cu pușca-n Dumnezeu; volintiri, mă rog; azi aici, mâine-n Focșani, ce-am avut și ce-am pierdut!

EFIMIȚA

Ei! așa da.

LEONIDA

Și toți se-nchină la el ca la Christos; de hatârul lui, sunt în stare, trei zile d-a rândul, să nu mănânce și să nu bea, dacă n-or avea ce.

EFIMIȚA

Ce spui, soro?

LEONIDA

Ce-ți spui eu, și câte și mai câte altele și mai și.

EFIMIȚA

Bravos!

(*O mică pauză și căscături de amândouă părțile*)

LEONIDA

Trebuie să fie târziu, Mițule; ne culcăm?

LEONIDA (*sculându-se și el și mergând spre patul din stânga*)
Vezi dumneata cum trece vremea cu vorba...

EFIMIȚA (*dregându-și patul*)

Ei! cum le spui dumneata, să tot stai s-ascuți; ca dumneata, bobocule, mai rar cineva.

LEONIDA (*la pat și intrând sub plapumă*)

Mișo, ai zis matale fetii să vie mâine mai de dimineață ca să facă focul?

EFIMIȚA (*stingând lampa*)

Da. (*Se-nchină și se așază în pat la dreapta.*)

(*Odaia rămâne luminată
numai de flacăra tăciunilor din sobă.*)

LEONIDA (*după ce s-a învârtit în pat până
să-și facă culcușul, cu satisfacție*)

A! așa!

(*Un moment pauză, în timp
ce fiecare se așază bine în așternutul său.*)

EFIMIȚA (*din așternut*)

Și zi așa cu Galibardi, 'ai?

LEONIDA (*asemenea*)

Așa zău!... Ei! mai dă-mi încă unul ca el, și până mâine seara, – nu-mi trebuie mai mult, – să-ți fac republică... (*Cu regret*) Da' nu e! Da' o să-mi zici că cu încetul se face oțetul, ori că mai rabdă, că n-a intrat zilele-n sac. (*Cu tărie*) D-apoi bine, frate, până când tot rabdă azi, rabdă mâine? că nu mai merge, domnule, s-a săturat poporul de tiranie, trebuie republică!

Adică, zău, bobocule, de! eu, cu mîntea ca de femeie, pardon să te-ntreb și eu un lucru: ce procopseală ar fi și cu republica?

LEONIDA (*minunat de-așa întrebare*)

Ei! bravos! ș-asta-i bună! Cum, ce procopseală? Vezi asta-i vorba: cap ai, mîntea ce-ți mai trebuie? Apoi, închipuiește-ți dumneata numai un condei, stăi să-ți spui: mai întăi și-ntăi că dacă e republică, nu mai plătește niminea bir...

EFIMIȚA

Zău?

LEONIDA

Zău... Al doilea că fieștecare cetățean ia câte o leafă bună pe lună, toți într-o egalitate.

EFIMIȚA

Parol?

LEONIDA

Parol... Par egzamplu, eu...

EFIMIȚA

Pe lângă pensie?

LEONIDA

Vezi bine; pensia e bașca, o am după legea a veche, e dreptul meu; mai ales când e republică, dreptul e sfânt; republica este garanțiunea tuturor drepturilor.

EFIMIȚA (*cu toată aprobarea*)

Așa da.

LEONIDA

Și al treilea, că se face și lege de murături.

Cum lege de murături?

LEONIDA

Adicăte! că nimini să nu mai aibă drept să-și plătească datoriile.

EFIMIȚA (*crucindu-se de mirare*)

Maică Precistă, Doamne! apoi dacă-i așa, de ce nu se face mai curând republică, soro?

LEONIDA

Hei! te lasă reacționarii, domnule? Firește, nu le vine lor la socoteală să nu mai plătească niminea bir! e aproape de mintea omului: de unde ar mai mânca ei lefurile cu lingura?

EFIMIȚA

Așa e... da'... (*reflectând mai adânc*) un lucru nu-nțeleg eu.

LEONIDA

Ce lucru?

EFIMIȚA

Dacă n-o mai plăti niminea bir, soro, de unde or să aibă cetățenii leafă?

LEONIDA (*în luptă cu somnul*)

Treaba statului, domnule, el ce grije are? pentru ce-l avem pe el? e datoria lui să-ngrijească să aibă oamenii lefurile la vreme...

EFIMIȚA (*lămurită*)

Așa da... vezi, mie nu-mi dădea-n gând. (*După o pauză de reflecție*) Ce bine ar fi! unde dă Dumnezeu odată să o mai vedem ș-asta, republica! (*Leonida începe să sforăie.*) Dormi, soro?... (*Leonida sforăie-nainte.*) A adormit.

(Coana Efimița se așază pe o ureche și adoarme și ea. – Unul după miezul nopții sună rar în vecinătate: patru bătăi pentru sferturi, apoi o bătaie mai gravă pentru ceas. În orchestră melodramă „misterioso“. Câteva momente pauză, după care s-aud în depărtare două-trei detunături de pușcă și chiote surde; apoi, altele mai multe și strigăte mai distincte, și încă o dată.)

EFIMIȚA

(Se deșteaptă și se ridică-n pat, privind cu nedomirire către ușe și întrebând cu neastâmpăr.) – Cine e? (Pauză) Cine e? (Pauză; sare din pat, aleargă repede la ușă și o încearcă dacă e bine încuiată, asemenea la fereastră, și se-ntoarce mai puțin îngrijată să se așeze iar la loc, făcându-și o cruce.) Cine știe ce-oi fi visat!... (Se culcă și aștepte iar; în orchestră melodramă; pauză; o salvă de detunături și strigăte înmulțite; cocoana sare din pat cât colo.)... Cine e?... (O pauză; merge tremurând la masă, caută p-întunec chibriturile și aprinde lampa; foarte emoționată, încearcă încă o dată ușa, merge în vârful degetelor la dulapul de haine, îl încuie repede, ca și cum ar fi prins pe cineva în el, și ascultă cu palpație ce se petrece înăuntru; se uită apoi pe sub paturi și prin toate colțurile, stinge lampa, se-nchină și se urcă iar în pat.) Ce-o fi ș-asta? (Deodată, s-aud o nouă salvă și chiote prelungite; coana Efimița sare jos și rămâne înmărmurită în picioare ascultând; o altă salvă și strigăte.) Leonido! (Zgomotul se repetă.) Leonido!! (Pauză; zgomotul se repetă cu putere; cocoana se repede peste un scaun cu exasperare, se împiedcă și cade peste patul lui Leonida.) – Leonido!!!

Scena III

LEONIDA (sculându-se din somn spăimântat)

'Ai! ce e?

EFIMIȚA

Leonido! scoal' că-i foc, Leonido!

LEONIDA (spieriat)

Unde-i foc?

Scoal' că-i revoluție, bătălie mare afară!

LEONIDA

Aș! vorbă să fie! Ce te pomenești vorbind, domnule?

EFIMIȚA

Bătălie la toartă, soro: pistoale, puști, tunuri, Leonido, țipete, chio-
te, lucru mare, de am sărit din somn!

LEONIDA (*luând-o cu binișorul*)

Mițule, nu-i nimica; știi cum ești dumneata nevricoasă, unde am vorbit toată seara de politică, t-ei fi culcat și cu fața-n sus și ai visat cine știe ce.

EFIMIȚA (*impacientată*)

Leonido, deșteaptă sunt eu acuma?

LEONIDA

Apoi de! Mițule, asta dumneata știi.

EFIMIȚA (*atinsă*)

Bravos, bobocule! nu m-așteptam ca tocmai dumneata să te pronunți cu așa iluzii în contra mea; te credeam mai altfel... îmi pare rău!...
Cocoane Leonido, sunt deșteaptă; am auzit cum te-auz și m-auzi... re-
voluție, bătălie mare!

LEONIDA

Bine, Mițule, stăi, nu te importa degeaba. De când m-ai deșteptat pe mine, ai mai auzit ceva?

EFIMIȚA

Nu.

LEONIDA

Apoi de! cum vine treaba asta? spune matale...